

Shrnutí z kulatého stolu

Welfare hospodářských zvířat – příklady dobré praxe

Dne 20. 3. 2025 se pod záštitou poslankyně Kláry Kocmanové ve spolupráci s Nadačním fondem One Heart uskutečnil v Poslanecké sněmovně kulatý stůl zaměřený na „welfare” neboli takzvanou „životní pohodu zvířat“. Co si pod tímto termínem představují čeští zemědělci? Jak vypadá welfare zvířat v tuzemské praxi? Jaká je u nás reálná situace a proč? A jak ji můžeme zlepšit? Na to vše se snažil kulatý stůl najít odpovědi.

Celý záznam můžete nalézt zde:

<https://videoarchiv.psp.cz/playa.php?cast=4523>

Hlavní body:

„Welfare zvířat je i welfare člověka.“

- Pro dobrý welfare je důležité znát chování zvířat a chápat, co je pro ně přirozené.
- To je nezbytné rozvíjet i vzděláváním – a to jak u studentů, tak u pracovníků chovů.
- K dosažení dobrého welfare nestačí jen legislativa. Je potřeba motivace pro chovatele a lepší finanční podpora. Je třeba zapojit odběratele i obchodní řetězce.
- Dobrý welfare pozitivně ovlivní nejen ekonomiku, ale i zdraví zvířat a kvalitu potravin. Zvýší také konkurenceschopnost na trhu a podpoří udržitelnost.

Nejvýznamnější předpisy EU:

- **Směrnice Rady 98/58/ES, o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely**
- **Nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností**
- **Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování**
- **Lisabonská úmluva (1997) – zvířata jako citlivé a vnímavé bytosti**

Důležité body české legislativy:

- **Zákaz násilného výkrmu hus a kachen** – uzákoněn v roce 1992
- **Zákaz chovu kožešinových zvířat** – přijat v roce 2017 s platností od roku 2019
- **Zákaz klecových chovů nosnic** – přijat v roce 2020 s platností od roku 2027
- **Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon**
- **Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat**
 - o **Zpřísnění trestů za týrání zvířat** – novela trestního zákoníku v roce 2020 - maximální trestní sazba za týrání zvířat až šest let odnětí svobody
 - o **Účelem zákona na ochranu zvířat je chránit zvířata před jednáním člověka**, které by mohlo vést k týrání či utýrání zvířete, k zásahům do jeho integrity
 - o **Prokázané porušení povinností stanovených zákonem na ochranu zvířat řeší dále obce s rozšířenou působností** formou správního řízení
 - o **Vyhláška o minimálních standardech**
(Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů)

WELFARE V ZEMĚDĚLSKÉ PRAXI – obecné problémy:

- **Legislativa** nereflektuje současné vědecké poznání v oborech welfare a etologie zvířat (odborné zprávy EFSA)
- Nedostatečná **implementace** platné legislativy
- Nedostatečná **kapacita kontrolních orgánů**
- **Motivační nástroje** (dotace) nejsou dost ambiciózní
- **Sankce** nejsou dost účinné
- **Tlak spotřebitelů** není dostatečně motivační pro chovatele k přechodu na lepší systémy chovu (průzkumy vs. nákupní chování)
- Nedostatek **vzdělání a povědomí**, welfare je většinově vnímán jako zátěž, nikoli jako příležitost

Welfare mléčného skotu

Příklady welfare z praxe:

- Pohoda ve stáji je lepší než superdrahý kravín
- Není zapotřebí jen investice do technologií, ale i do kvalitní obsluhy a zaměstnanců
- Ošetřovatelé by měli být pravidelně školeni, nejlépe by měli být v oboru vzděláni
- Jen pokud jsou zvířata spokojená, mají ekonomickou rentabilitu

Welfare dojnic:

- Zdraví zvířat začíná u krmiva – musí být kvalitní, bez plísní a kontaminace hlínou
 - Pasení či dlouhá „stěbla“ – práce jazyka (omezení orálních stereotypií).
- Pravidelná péče o paznehty
- Vhodné ustájení – dostatek prostoru, světla a místa, pozor na přeskladnění kravínů
 - Prostor na odpočinek – správná poloha (natažená noha, kolíbavý pohyb vpřed), čistá a suchá podestýlka, dostatek místa (submisivní kráva nelehá vedle dominantní)
 - Prostor na chůzi – čistý, nekluzký povrch, možnost pohybu (výběh, pastvina) pro zdravé nohy
 - Teplotní komfort – mlžení není ideální
 - Krmný žlab – dostatek prostoru
- Potřeba kvalitního dojícího zařízení – robot x dojírna, naháněcí uličky, chodby – největší riziko úrazů
- Dobrá reprodukce je znakem kvalitního zdraví
- Kráva nemá tzv. nahrbený postoj, nekulhá, není apatická a má dobré reakce na okolí, nemá propadenou hladovou jámu, má pěknou lesklou srst a ošetřené paznehty – kráva dojí nohama, má pravidelné projevy říje
- Snadný porod je díky chovatelskému úsilí, které je ovlivněno prostředím, genetikou a krmivem i zdravím
- Má nízkou somatiku a dobré parametry nadojeného mléka –tuk, bílkovina...
- Přirození chování
 - Handling je zásadní
 - Nutné dbát na stabilitu skupiny – vztahy mezi dojnícemi.
 - Komfortní chování – drbadla (čistota, adekvátní počet a umístění)
 - Dostatečný prostor u krmného žlabu
 - Synchronizace
 - Pobyt venku – kognice – explorace – pasení

Welfare telat:

- Tele je zdravé, pokud netrpí stresem z odloučení od matky – proto se telata ihned po porodu odnáší pryč, jinak vznikne pouto, a tím více trpí jak matka, tak mládě – neustálá snaha chovatelů o inovace
 - Tele projevuje zájem o okolí, má zdravý vzhled, nebojí se lidí, má zdravou a čistou srst, dobře přijímá jak potravu, tak i vodu, na začátku mlezivo
 - Pozor na tepelný stres u telat – v létě se telata snadno přehřívají, je zapotřebí je zastínit a dbát na výměnu vzduchu v teletnících
 - Přes zimu musí mít telata dobře nastláno a vestičky
- Již od začátku je potřeba budovat dobrý vztah tele x ošetřovatel, vzájemná důvěra je důležitá
- Na veřejnosti přístupných farmách jde budování důvěry samo
- Přirozené chování
 - Socialita telete
 - Matka
 - Vrstevníci
 - Prostor pro rozvoj lokomočního aparátu (IH velké omezení pohybu, izolace a omezení sociální hry, pasení, explorace, nuda)
 - Možnost učení a kognitivní stimulace z prostředí
- Rotační drbadla – péče o tělo (olizování matky)
- Handling
- Mentální nastavení zvířat

Překážky a výzvy

- Zvyšující se nároky na welfare povedou k zavírání chovů
- Krávy budou chovat jen ti, kdo budou ochotni udržet ekonomicky a personálně v souladu s vysokými nároky na welfare zvířat
- Zavádění nových/drahých technologií
- Reklama produktů s přidanou hodnotou
- Výroba produktů pro specifické zákazníky – bez laktózy, bio, A2A2 mléko, nepasterované mléko, mlezivo...
- Udržitelnost – více lokálních farmářů a zpracovatelů
- Potřeba snížení legislativní zátěže a více času ve stáji
- Potřeba lepšího školení personálu
- Veřejnosti přístupné provozy:
 - Rozmazlená zvířata nerespektující prostor lidí
 - Vše je podřízeno zvířatům na úkor rodiny
 - Problémy s nahlášeným týráním zvířat – „aféra špinavých nožek“ – lidé nerozumí zvířecí přirozenosti a mylně je považují za špatné podmínky
 - Vysoké nároky na hygienu

Welfare masného skotu

- 226 000 masných krav v ČR
- Převážně chov na pastvinách, přirozené prostředí venku
 - Otázka tak v zimním období při ustájení – nutná temperovaná voda a kvalitní suchá podestýlka
- Nutné správné zacházení se zvířaty – člověk je proti krávě váhově nepatrný, je proto nutná autorita či bezpečný koridor, kudy se mají zvířata vydat – nikoliv násilí
- Největší překážkou pro dobrý welfare je nedostatek vzdělání – jak se zvířaty komunikovat a jak s nimi manipulovat, vzdělávání dětí i široké veřejnosti (nedostatek obecné podpory) – potřeba lepšího školství a větší čas na praxi

Welfare nosnic

Příklady welfare z praxe – volný chov

- Primární je kvalita života slepic + delší život
- Přirozené prostředí: výběh, stromy, úkryty, členitost, různé povrchy
- Kohouti ochraňující a stabilizující hejno
- Potravní enrichment
- Stabilní a rotační pastva (jaro – podzim)
- Pastva doplněná o byliny
- Jen pastva nestačí
- Přístup k přirozené potravě – všežravec
- Možnost popelení, hrabání
- Ochrana před predátory, snížení stresu
- Křoviny, sítě, přístřešky & kohouti
- Výsadba stromů a keřů ve výbězích/ dostatek úkrytů
- Dostatečný prostor venku i uvnitř

Překážky a výzvy:

- Náročnost na prostor a údržbu výběhů
- Vliv počasí na pohodu slepic a snášku
- Nutný pravidelný a důsledný monitoring
 - Zdraví, dravci...
- Zabahnění „home range“ a přepásání
- Ochrana před predátory
- Nepravidelná snáška
 - Snížení v období největšího zájmu odběratelů (Vánoce, Velikonoce)

Welfare prasat

Welfare prasnic a selat:

- Chronický stres, omezení možnosti volného pohybu – ztížená možnost sociální interakce se selaty
- Dočasné klecové ustájení pro rodící a kojící prasnice jako alternativa pro permanentní porodní klece
 - **Volné porodní kotce:**
 - Investiční podpory – samostatný dotační program
 - 13 schválených projektů (i s chybou limitu)
 - Celková potřeba jen pro prasata při úhradě 40 % nákladů je 2 mld. Kč
 - Vyčleněno pro programovací období 1 mld. Kč
 - Zbývá nevyčerpáno 120 mil. Kč (480 porodních míst)
 - Projekt NAZV (2024-2026): prakticky pomoci českým chovatelům zavést alternativní dočasné fixační ustájení pro kojící prasnice. Řeší aktuální postoj a zkušenosti chovatelů v ČR. Už nyní někteří začali zavádět alternativní dočasné klece, někde stále panuje obava

Překážky a výzvy

- Zásadní problém ve velkochovech – zaměstnanci
- Volné ustájení
- Etologické chování
- Krácení ocásků
- Manipulovatelný materiál
- Kastrace
- Lepší ustájení bývá spojeno s vyššími náklady
- Potřeba lepšího vzdělání a pochopení welfare
- Problematický pohled veterinární správy – pouze číselné údaje, nikoliv komplexní pohled, kontroly se zaměřují jen na technické parametry, a ne na pohodu zvířat jako takovou
- Finanční konkurence levnějšího dovozu

Welfare koz a ovcí

- Otázka ochrany před predátory (vlci, medvědi) – otázka oplocování a bezpečnosti pastvy
- Nutné znát správné postupy správného stříhání ovcí a jak s nimi při stříhání zacházet
- Jaké jsou aktuálně podmínky pro welfare se nyní ukáže, letos první rok, kdy jsou dostupné dotace

PROČ JE DOBRÝ WELFARE ZÁSADNÍ?

- Pokud se zvířata nebojí lidí, je s ním snadná a bezpečná manipulace
- Na farmy, kde se dobře starají o zvířata, jezdí veterinář „na kafe“
- Dobře vedené chovy jsou vizitkou českého zemědělství, které je na vysoké úrovni
- Vliv na ekonomiku, zdraví, kvalitu potravin a image ČR
- Moderní welfare = konkurenční výhoda na trhu
- Lepší podmínky = nižší spotřeba antibiotik, lepší zdraví zvířat
- Spotřebitelé i EU tlačí na udržitelnost

DALŠÍ AKTUÁLNÍ TÉMATA, aneb Na čem ještě musíme zapracovat

- Nesmíme opomíjet ani welfare dalších hospodářských zvířat (welfare ryb, daňků a dalších...)
- Ukončení dálkové přepravy zvířat na jatka a výkrm mimo EU, zpřísnění pravidel pro přepravu v rámci EU
- Označování potravin podle způsobu chovu a welfare úrovně
- Odpovědnost spotřebitele – vyrábí se to, co se kupuje
- Efektivní změny lze dosáhnout pouze spoluprací s obchodními řetězci
- Veterinární pohled by neměl být omezený jen na technické parametry, jako je velikost kotců, ale měl by zohledňovat přirozené potřeby a chování zvířat
- Zlepšení regulací v chovu a přepravě
- Vzdělávání chovatelů a ošetřovatelů – zaměstnanci jsou velmi důležití v úspěšnosti chovu
 - Zacházení se zvířaty je alfa a omega dobrého chovu
 - Pravidelné školení o nových poznatcích ve výživě, technologiích i etologii zvířat a jejich možnost využití v chovu
 - Dostatek času na všechny procedury (například včetně přesunů nebo krmení telat...)
- Pozitivní vztah mezi člověkem a zvířetem
 - Laskavé zacházení se pozitivně projevuje nejen na rychlosti růstu zvířat, ale také na jejich spokojenosti a produktivitě
- Lepší a pravdivější mediální obsah
- Potřeba generační návaznosti
- Podpora inovací ve welfare
- Lepší welfare vždy stojí peníze -> investice a provozní náklady -> vyšší prodejní cena
- Nedostatky v podmínkách dotací
 - PŘ. Program 20.B Zlepšení životních podmínek v chovu drůbeže (2023)
 - 20.B.a Podpora zlepšení životního prostředí drůbeže
nestanovuje množství a frekvenci aplikace přípravků
 - 20.B.b Podpora šetrného zacházení s drůbeží

- nestanovuje konkrétně definovanou technologii
- 20.B.c Podpora zlepšení podmínek ustájení drůbeže v halách stanovuje vyšší hladinu vlhkosti (80 %), než je stanovena v legislativě (70 %)
- 20.B.d Podpora zlepšení stájového mikroklimatu drůbeže stanovuje hladinu amoniaku (17 ppm), která je vyšší, než je udržována v běžné praxi (5-7 ppm)

Inspirace ze zahraničí:

- V porovnání se zahraničím v některých ohledech zaostáváme
- V Nizozemí je 100 % čerstvého kuřecího masa dodáváno od chovatelů, kteří dodržují vyšší standardy welfare (Beter Leven či European chicken commitment)

Better Chicken Commitment:

- Komerčně realizovatelný, vědecky podložený soubor kritérií navržených tak, aby zvýšila minimální produkční standardy a výrazně snížila utrpení brojlerů
- Snížit hustotu osazení zvířat na maximálně 30 kg/m², upustit od postupného vyskladňování hejna
- Přejít na plemena se zvýšenými welfare výsledky
- Zlepšit podmínky prostředí a to:
 - intenzitu světla na nejméně 50 luxů (včetně přírodního)
 - minimálně 2 metry užitečného bidla a 2 substráty na klovaní na 1000 kuřat
 - nepoužívat klece a patrové systémy
- Játka s CAS/několika fázovým systémem/elektrický proud bez zavěšení
- 84 % Evropanů věří, že by hospodářská zvířata měla být lépe chráněna
- Od ledna 2018 se k BCC zavázalo přes 300 firem (KFC, Burger king, Nestlé...)

Aktuálně:

- Evropská Občanská iniciativa – Konec doby klecové
 - V reakci na EOI se v roce 2021 Evropská komise jasně zavázala, že do konce roku 2023 předloží legislativní návrhy na zákaz klecových chovů v EU.
 - Evropská komise svůj slib v roce 2023 nesplnila.
 - Výbor EOI podal v březnu 2024 žalobu proti Evropské komisi za nesplnění slibu.
 - V prosinci 2024 eurokomisař pro welfare zvířat oznámil závazek Komise začít předkládat návrhy na zákaz klecí do konce roku 2026 v rámci revize „welfare legislativy“.
 - Potřeba podpory legislativních změn, národní legislativy, vzdělání a osvěty, monitoringu a kontroly

- Zpřísnění požadavků na podmínky welfare poskytování dotací – aby byly dostatečně motivační pro dosažení lepších podmínek (program 20. Zlepšení životních podmínek v chovu hospodářských zvířat)

Mluvčí:

Ing. Zlata Ronzová Mádrová, Zlatá Farma – Welfare *praxe v chovu mléčného skotu*

Ing. Jan Stibal, Svaz chovatelů prasat – Welfare *praxe v chovu prasat*

Martin Nejdí, Asociace Aberdeen Angus – Welfare *praxe v chovu masného skotu*

Ing. Lucie Glancová, nekomerční malochov slepic – Welfare *praxe v chovu nosnic*

Ing. Miroslav Skřivánek, náměstek Ministra zemědělství – Welfare v ČR – Zemědělství, za které se nemusíme stydět

Ing. Tomáš Klíma, Svaz chovatelů ovcí a koz – Welfare *praxe v chovu ovcí*

Ing. Romana Šonková, Compassion in World Farming – *Vývoj a stav welfare nejen z hlediska legislativy*

Dr.Agr. Gudrun Illman, Česká zemědělská univerzita – *Současné welfare praktiky v chovu prasat a posun v ustájení rodících a kojících prasníc*

Ing. Radka Šárová Ph.D., Výzkumný ústav živočišné výroby – Welfare *skotu – příklady dobré praxe*

Rebeka Chomátová, specialista na welfare zvířat, Obránci zvířat - Stav welfare v ČR a European Chicken Commitment

"Kulatý stůl ukázal, že nutnost výrazně zlepšit welfare zvířat vnímají všichni – jak samotní zemědělci a chovatelé, tak odpovědné i kontrolní státní organizace, vědci, vládní úředníci a v neposlední řadě občané, tedy zákazníci. Všichni také volají po rychlé změně přístupu státu k welfare, neboť podpora je minimální, zákony, a hlavně jejich kontrola nedostatečné. Je pozoruhodné, že v tom zásadním se vystupující shodli – navzdory mnohdy dost rozdílným úhlům pohledu na takzvanou živočišnou výrobu. Welfare není dávno jen prázdné slovo, ale reálný ukazatel kvality a vyspělosti té které země. V Česku před sebou máme dlouhou cestu. To se u kulatého stolu ukázalo ve vší nahé kráse. Nicméně bylo nesmírně povzbudivé slyšet, že přes všechny nemalé překážky, které bude třeba překonat, jsou vlastně všichni odhodláni lepší welfare prosazovat a aplikovat,"

Adéla Knapová, předsedkyně představenstva Nadačního fondu ONE HEART

Kontakty:

<https://oneheart.cz>

info@oneheart.cz